

בבא קמא לו

עניין: כסף מדינה, חנוכה

ספר הגירושין לרמ"ק אות ג'

בה בלילה היינו מעינים במסכת קדושין²⁷ בהלכה כל "כסף" האמור בתורה כסף צורי. ו"כסף" האמור בדבריהם, כסף מדינה. והכוונה כי כל שפע רחמים שהוא נקרא "כסף"²⁸. ו"האמור", רצה לומר מלשון "וה" האמירך"²⁹ וכו'. ומפני ששם מקום גבהו³⁰ ורוממותו מצד קבלתו מן הרוממות. "והאמור בתורה", פירש המושפע מן הרוממות בתורה שהיא הת"ת הוא כסף צורי, פירש כסף מצד הבינה או הכתר שהוא נקרא "צור", כל אחד מהם. והוא כסף שפע שאין בו תערובת "נחשת" שהוא יניקת הנחש. אמנם האמור בדבריהם, כסף מדינה. בדבריהם, המל', וכספה הוא כסף מדינה, פירש שיש בו תערובת דין ויונקת קצת הנחש בסוד הפגם.

פירוש המשניות לרמב"ם בכורת פ"ח מ"ז

צמחם וכל המשקלים האלו כסף מזוקק שאין בו תערובת כלל ודע לך זה שהעיקר צידנו בשל תורה שהוא צמח צורי וכל אלו הנזכרים נכאן הן כסף של תורה ושל דבריהם כגון כתובת אשה ולקנסות כסף מדינה ר"ל שהוא אותו השיעור מהדרכמון ממטבע ירושלים שהיו שמיניות ר"ל השמיניות כסף והו' חלקים נחשת וזה ג"כ קצלה צדי מאזי שקבל מרבו ז"ל. ומה שאמר שכולן נפדין כך סדורו

תוס' יו"ט ב"ק פ"ח מ"ו

וסלע מדינה שמינית בשל צורי. ומיהו נכסף שבו אצל נחושת יש בשלע מדינה מה שאין כן כלל בצורי. וזהו לא איירי לפי שאין הנחשת שזה הרבה]. ונראה דזה

מהר"ל נר מצוה ח"ב

ולא היה בו להדליק אלא יום אחד, ונעשה נס להדליק בו ח' ימים (שנת לא). כי אלו ח' ימים שנעשה נס באור⁹¹, דבר זה בא ממעלת קודש הקדשים, ששם לא שלטו היונים במעלתו שיש לו⁹², והוא הצנע של כהן גדול⁹³. ולכך הדליקו בו ח' ימים, כי קודש קדשים הוא אחר שבעה, וזהו השמיני. ולמה קודש הקדשים אחר שבעה, כי הנהגת עולם הטבע הוא תחת מספר ז', כי בז' ימים נברא העולם הזה⁹⁴ הטבעי⁹⁵. ולפיכך מה שאחר הטבע הוא תחת מספר שמונה, כי⁹⁶ שמונה הוא אחר ז' ימי הטבע. ולכך המילה שהיא על הטבע, שהרי לפי הטבע האדם נולד ערל, וזה מפני כי הטבע נותן שיהיה ערל⁹⁶, והמילה הוא על הטבע, ולכך המילה ביום הח' (ויקרא יג, ג)⁹⁷. ומפני שכל דבר שהוא קדוש, הוא⁹⁸ נבדל מן הטבע, שהיא גשמית חמרית⁹⁸, ולכך קודש הקדשים שהוא נבדל לגמרי⁹⁹, הוא גם כן אחר הטבע¹⁰⁰.

למעלה¹⁰⁶. ובהיכל עצמו היה המנורה ובה שבעה נרות (שמות כה, לו. שם מ, מד)¹⁰⁷, אבל בקודש הקדשים היה התורה¹⁰⁸ והארון, שהוא האור עצמו, לכך נקרא 'ארון' מלשון אור¹⁰⁹, שהתורה היא אור¹¹⁰, והיא השמינית, ומשם בא הנס של ח' נרות חנוכה¹¹¹. וכבר בארנו כי נשאר פך אחד קטון שהיה מונח בחותמו של כהן גדול¹¹². וידוע כי כהן גדול הוא משמש בשמונה בגדים (יומא עא:), וכל זה בשביל מעלתו, שיש לו מדרגה הח'¹¹³. וכאשר טמאו היונים את ההיכל, וטהרו אותו מן הטומאה, וחזרה הקדושה מן מדרגה שהיא שמינית, ולכך נעשה הנס ח' ימים¹¹⁴.